

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
Przedmowa.....	19
Część pierwsza WIADOMOŚCI WSTĘPNE	
Rozdział I	
Pojęcie prawa karnego	23
Rozdział II	
Podziały prawa karnego	25
1. Podział na prawo karne materialne, prawo karne procesowe i prawo karne wykonawcze	25
2. Podział na prawo karne powszechne i prawo karne specjalne	26
3. Prawo wykroczeń	27
4. Podział na prawo karne międzynarodowe i międzynarodowe prawo karne.....	27
Rozdział III	
Funkcje prawa karnego.....	29
1. Funkcja sprawiedliwościowa	29
2. Funkcja ochronna.....	30
3. Funkcja gwarancyjna.....	31
3.1. Zasada <i>nullum crimen sine lege</i>	31
3.1.1. Zasada <i>nullum crimen sine lege scripta</i>	31
3.1.2. Zasada <i>nullum crimen sine lege certa</i>	33
3.1.3. Zasada <i>nullum crimen sine lege stricta</i>	34
3.2. Zasada <i>nulla poena sine lege</i>	36
3.2.1. Zasada <i>nulla poena sine lege scripta</i>	36
3.2.2. Zasada <i>nulla poena sine lege certa</i>	36
3.2.3. Zasada <i>nulla poena sine lege stricta</i>	37

3.3. Zasada <i>lex severior retro non agit</i>	37
4. Funkcja kompensacyjna	38
Literatura do części pierwszej.....	39

Część druga

NAUKA O PRZEPISIE PRAWA KARNEGO

Rozdział I

Źródła prawa karnego	45
1. Zasada wyłączności przepisu rangi ustawowej	45
2. Problem przepisów blankietowych.....	47
3. Ogólna charakterystyka Kodeksu karnego jako głównego źródła polskiego prawa karnego	47
4. Zgodność Kodeksu karnego z normami wyższego rzędu.....	49
5. Ustawy szczególne jako pozakodeksowe źródła prawa karnego.....	50
6. Stosunek Kodeksu karnego do ustaw szczególnych	52
7. Ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz stosowne akty prawne organizacji międzynarodowych jako źródła polskiego prawa karnego	52
8. Znaczenie orzecznictwa sądowego	54
9. Wyroki Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność przepisu prawokarnego z Konstytucją RP	55
10. Znaczenie nauki prawa karnego.....	55

Rozdział II

Struktura i zawartość normatywna przepisu prawa karnego	57
1. Struktura przepisu określającego typ czynu zabronionego	57
2. Zawartość normatywna przepisów prawa karnego.....	58
2.1. Ogólne informacje o normie prawnej i jej rodzajach w prawie karnym.....	60
2.2. Zawartość normatywna przepisu określającego typ czynu zabronionego.....	61
2.2.1. Ogólne informacje o strukturze normy sankcjonującej i strukturze normy sankcjonowanej	62

Rozdział III

Wykładnia przepisów prawa karnego	75
1. Cel wykładni tekstu prawnego i jej przedmiot	76
2. Fazy procesu interpretacji tekstu prawnego	76
3. Proces inferencji.....	80
4. Zakaz analogii i wykładni rozszerzającej w procesie wykładni przepisów prawa karnego.....	81

Rozdział IV

Czasowy zakres zastosowania przepisów prawnych	83
1. Zmiana normatywna po popełnieniu czynu zabronionego, a przed jego prawomocnym osądzeniem	83
1.1. Czas popełnienia czynu zabronionego.....	84
1.2. Czas orzekania.....	85
1.3. Nakaz stosowania ustawy względniejszej dla sprawcy – charakterystyka normy intertemporalnej zawartej w art. 4 § 1 k.k.....	85
1.3.1. Zasada <i>lex mitior retro agit</i>	86
1.3.2. Zasada <i>lex mitior agit</i>	86
1.4. Brak kompetencji do stosowania ustawy surowszej – zasady <i>lex severior retro non agit</i> oraz <i>lex severior non agit</i>	87
1.5. Ustawa względniejsza dla sprawcy.....	87
2. Zmiana normatywna po prawomocnym osądzeniu czynu zabronionego	88
2.1. Korzystna dla skazanego modyfikacja penalizacji w ramach kary tego samego rodzaju.....	89
2.2. Korzystna dla skazanego na karę pozbawienia wolności modyfikacja penalizacji w kierunku kar łagodniejszego rodzaju.....	89
2.3. Depenalizacja czynu zabronionego pod groźbą kary	90

Rozdział V

Miejscowy zakres zastosowania przepisów prawnych	91
1. Miejsce popełnienia czynu zabronionego.....	91
2. Zasada terytorialności	93
3. Zasada obywatelstwa.....	95
4. Zasada ochronna ograniczona	96
5. Zasada ochronna nieograniczona.....	98
6. Zasada odpowiedzialności zastępczej	99
7. Zasada represji wszechświatowej	100
8. Moc prawna orzeczenia zapadłego za granicą.....	101
9. Przejęcie do wykonania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prawomocnego wyroku skazującego wydanego przez sąd innego państwa	103
Literatura do części drugiej	104

Część trzecia**NAUKA O PRZESTĘPSTWIE****Rozdział I**

Uwagi wstępne	111
----------------------------	-----

Rozdział II

Zachowanie się człowieka jako przedmiot prawnokarnego wartościowania	115
--	-----

Rozdział III

Czyn jako prawnokarne wartościowanie zachowania się człowieka	119
1. Naturalistyczno-kauzalne ujęcie czynu	120
2. Socjologiczne ujęcie czynu	121
3. Finalistyczne (finalne) ujęcie czynu	121
4. Syntaktyczne ujęcie czynu.....	122
5. Metodologiczne ujęcie czynu jako rezultat procesu postulatywnego modelowania pojęcia „czyn”	124
6. Stanowisko własne.....	125
7. Okoliczności uniemożliwiające przyjęcie czynu.....	125

Rozdział IV

Czyn zabroniony pod groźbą kary jako prawnokarne wartościowanie ludzkiego zachowania będącego czynem.....	129
1. Systematyzacje znamion czynu zabronionego.....	130
2. Podmiot czynu zabronionego	131
2.1. Podmiot powszechnego czynu zabronionego	132
2.2. Podmiot indywidualnego czynu zabronionego	134
2.2.1. Indywidualny właściwy typ czynu zabronionego.....	134
2.2.2. Indywidualny niewłaściwy typ czynu zabronionego	135
2.3. Podmiot czynu zabronionego a problem jego dorosłości i poczytalności	136
2.3.1. Podmiot czynu zabronionego w kontekście pojęć związanych z jego wiekiem	136
2.3.2. Podmiot czynu zabronionego w kontekście jego poczytalności i niepoczytalności.....	146
2.4. Podmiot czynu zabronionego a odpowiedzialność za jego czyn podmiotu zbiorowego	147
3. Strona przedmiotowa czynu zabronionego	149
3.1. Zachowanie się człowieka jako element strony przedmiotowej czynu zabronionego.....	150
3.2. Czas, miejsce oraz sytuacja jako znamiona strony przedmiotowej czynu zabronionego	153
3.3. Skutek zachowania się jako element strony przedmiotowej czynu zabronionego.....	155
3.3.1. Związek kauzalny (przyczynowy) między zachowaniem się a jego skutkiem.....	157
3.3.2. Problem przyczynowości zaniechania działania	159
3.3.3. Podmiot zabronionego pod groźbą kary zaniechania znamiennego skutkiem (gwarant nienastąpienia skutku)	161
3.3.4. Związek normatywny między zachowaniem się a skutkiem jako warunek przekroczenia norm sankcjonowanych leżących u podstaw typów czynów zabronionych znamienych	

skutkiem (normatywne podstawy obiektywnego przypisania skutku w prawie karnym).....	162
3.4. Usytuowanie przedmiotowo ujmowanego zachowania się, okoliczności modalnych oraz skutku w strukturze normy sankcjonowanej	164
4. Strona podmiotowa czynu zabronionego	165
4.1. Umyślne popełnienie czynu zabronionego	166
4.1.1. Zamiar bezpośredni	166
4.1.2. Zamiar ewentualny.....	171
4.2. Nieumyślne popełnienie czynu zabronionego	172
4.2.1. Świadoma nieumyślność.....	174
4.2.2. Nieświadoma nieumyślność.....	177
4.3. Złożona strona podmiotowa czynu zabronionego	178
4.4. Usytuowanie strony podmiotowej czynu zabronionego w strukturze normy sankcjonowanej.....	179
5. Przedmiot ochrony przepisu określającego znamiona czynu zabronionego	180
5.1. Rodzaje przedmiotu ochrony	181
5.2. Podział czynów zabronionych ze względu na stopień ingerencji w dobro społeczne chronione przepisami prawa karnego	183
6. Formy popełnienia czynu zabronionego.....	184
6.1. Formy współdziałania przestępnego i ich systematyzacje	186
6.1.1. Sprawstwo pojedyncze	187
6.1.2. Współsprawstwo	190
6.1.3. Sprawstwo kierownicze.....	194
6.1.4. Sprawstwo polecające	198
6.1.5. Podżeganie.....	201
6.1.6. Pomocnictwo	205
6.1.7. Prowokacja (art. 24 k.k.)	209
6.1.8. Indywidualizacja odpowiedzialności karnej współdziałającego	210
6.1.9. Współdziałanie przy indywidualnym czynie zabronionym pod groźbą kary	213
6.1.10. Akcesoryjność odpowiedzialności karnej podżegacza i pomocnika.....	216
6.1.11. Czynny żal współdziałającego	218
6.2. Formy stadialne czynu zabronionego	220
6.2.1. Przygotowanie czynu zabronionego	221
6.2.2. Usiłowanie czynu zabronionego.....	226
6.2.3. Dokonanie czynu zabronionego pod groźbą kary.....	236
7. Zbieg przepisów ustawy.....	237
7.1. Podziały zbiegu przepisów ustawy	237
7.1.1. Starszy podział zbiegu przepisów ustawy	238
7.1.2. Nowszy podział zbiegu przepisów ustawy	240

7.2. Jedno i to samo zachowanie się sprawcy jako ontologiczna podstawa zbiegu przepisów ustawy	241
7.3. Teoria jedności przestępstwa jako aksjomatyczna podstawa zbiegu przepisów ustawy a teoria wielości przestępstw jako aksjomatyczna podstawa jednoczynowego zbiegu przestępstw	245
7.4. Reguły wyłączające wielość ocen prawnokarnych	247
7.4.1. Reguła specjalności.....	247
7.4.2. Reguła subsydiarności.....	250
7.4.3. Reguła konsumpcji	253
7.5. Konsekwencje uwzględnianego zbiegu przepisów ustawy w kwalifikacji prawnej zachowania się sprawcy i w podstawie wymiaru kary.....	255
8. Zbieg przestępstw	256
8.1. Podziały zbiegu przestępstw i używana na ich tle nomenklatura	257
8.2. Pozorny zbieg przestępstw	257
8.3. Nieuwzględniany zbieg przestępstw.....	261
8.4. Uwzględniany zbieg przestępstw	263
8.4.1. Czyn ciągły	263
8.4.2. Ciąg przestępstw	267
8.4.3. Zbieg przestępstw skutkujący koniecznością wymiaru kary łącznej.....	268

Rozdział V

Bezprawność jako prawnokarne wartościowanie zabronionego pod groźbą kary zachowania się człowieka.....

1. Miejsce bezprawności w strukturze przestępstwa.....	279
2. Pojęcie okoliczności wyłączającej możliwość uznania zachowania się człowieka za zachowanie bezprawne (pojęcie kontratypu).....	281
3. Problem pozaustawowych kontratypów	283
4. Charakterystyka poszczególnych kontratypów	284
4.1. Obrona konieczna	284
4.1.1. Warunki zamachu	285
4.1.2. Warunki obrony.....	287
4.1.3. Prawnokarne konsekwencje obrony koniecznej i kwalifikacja prawna zachowania mieszczącego się w jej granicach	289
4.1.4. Przekroczenie granic obrony koniecznej	290
4.2. Stan wyższej konieczności	291
4.2.1. Warunki niebezpieczeństwa	292
4.2.2. Warunki działania w stanie wyższej konieczności.....	294
4.2.3. Prawnokarne konsekwencje działania w stanie wyższej konieczności i kwalifikacja prawna zachowania mieszczącego się w jego granicach.....	295
4.2.4. Przekroczenie granic stanu wyższej konieczności	295

4.3. Tak zwana kolizja obowiązków	296
4.4. Ryzyko nowatorstwa	298
4.5. Działanie w granicach uprawnień i obowiązków	302
4.5.1. Działanie w granicach uprawnień i obowiązków służbowych.....	302
4.5.2. Działanie w granicach uprawnień i obowiązków niesłużbowych.....	303
4.6. Zgoda dysponenta dobrem.....	306
4.7. Czynności lecznicze oraz kosmetyczne.....	308
4.8. Zwyczaj	309
 Rozdział VI	
Karygodność jako prawnokarne wartościowanie zabronionego pod groźbą kary zachowania się człowieka.....	311
 Rozdział VII	
Zawinienie jako prawnokarne wartościowanie zabronionego pod groźbą kary zachowania się człowieka.....	315
1. Teorie winy	315
1.1. Psychologiczne ujęcie winy	316
1.2. Normatywne ujęcie winy	317
1.3. Funkcjonalne ujęcie winy.....	322
1.4. Relacyjne ujęcie winy.....	322
2. Problem pozaustawowych okoliczności uniemożliwiających przypisanie winy	323
3. Charakterystyka poszczególnych okoliczności uniemożliwiających przypisanie winy.....	324
3.1. Okoliczności decydujące o braku zdolności do sensownej autodeterminacji.....	324
3.1.1. Niepoczytalność.....	325
3.1.2. Nieletniość	347
3.2. Istotnie krępujący wolę sprawcy przymus psychiczny (<i>vis compulsiva</i>)	347
3.3. Stan wyższej konieczności	348
3.4. Tak zwana kolizja obowiązków	351
3.5. Błąd.....	352
3.5.1. Istota błędu	352
3.5.2. Błąd co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego pod groźbą kary	354
3.5.3. Błąd co do okoliczności wyłączającej bezprawność	369
3.5.4. Błąd co do okoliczności wyłączającej winę.....	371
3.5.5. Błąd co do prawa.....	372
3.6. Rozkaz	376
Literatura do części trzeciej	377

Część czwarta

NAUKA O KARZE I INNYCH ŚRODKACH PRAWNOKARNEJ REAKCJI

Rozdział I

Zagadnienia wstępne.....	395
--------------------------	-----

Rozdział II

Kara	399
1. Istota kary i jej funkcje	399
2. Rodzaje kar	403
2.1. Kara grzywny.....	403
2.2. Kara ograniczenia wolności.....	410
2.3. Kara pozbawienia wolności	413
2.4. Kara 25 lat pozbawienia wolności.....	419
2.5. Kara dożywotniego pozbawienia wolności	422
2.6. Kara śmierci	425

Rozdział III

Środki karne	431
1. Pozbawienie praw publicznych.....	431
2. Zakaz zajmowania określonego stanowiska.....	433
3. Zakaz wykonywania określonego zawodu	434
4. Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej.....	436
5. Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi.....	437
6. Zakaz przebywania w określonych środowiskach.....	439
7. Zakaz przebywania w określonych miejscach	440
8. Zakaz kontaktowania się z określonymi osobami.....	442
9. Zakaz zbliżania się do określonych osób	443
10. Zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu	444
11. Nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.....	446
12. Zakaz wstępu na imprezę masową.....	447
13. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych.....	451
14. Zakaz prowadzenia pojazdów	453
14.1. Okresowy (terminowy) zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju o charakterze fakultatywnym.....	453
14.2. Okresowy (terminowy) zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju o charakterze obligatoryjnym...	457
14.3. Obligatoryjny zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze.....	458
15. Przepadek.....	460
A. Przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa.....	460

B. Przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa	461
C. Przepadek równowartości przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa lub przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa	463
D. Przepadek przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie lub przewóz stanowi przestępstwo	463
E. Przepadek korzyści majątkowej osiągniętej przez sprawcę z popełnienia przestępstwa	464
F. Przepadek pojazdu mechanicznego prowadzonego przez sprawcę w ruchu lądowym	466
16. Obowiązek naprawienia szkody	467
17. Obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę	470
18. Nawiązka	471
19. Świadczenie pieniężne	474
20. Podanie wyroku do publicznej wiadomości	475

Rozdział IV

Środki probacyjne	477
1. Warunkowe umorzenie postępowania karnego	477
1.1. Warunki umożliwiające sądowi zastosowanie warunkowego umorzenia postępowania karnego	477
1.2. Organ kompetentny do warunkowego umorzenia postępowania karnego	478
1.3. Forma i zawartość orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania karnego	479
1.4. Okres próby i możliwe do nałożenia na sprawcę w czasie trwania tego okresu obowiązki probacyjne	479
1.5. Podjęcie postępowania karnego warunkowo umorzonego	480
1.5.1. Obligatoryjne podjęcie postępowania karnego warunkowo umorzonego	480
1.5.2. Fakultatywne podjęcie postępowania karnego warunkowo umorzonego	481
1.5.3. Moment, do którego można podjąć postępowanie karne warunkowo umorzone	482
1.5.4. Prawnokarna konsekwencja niepodjęcia postępowania karnego warunkowo umorzonego	482
2. Warunkowe zawieszenie wykonania kary	482
2.1. Warunki umożliwiające sądowi warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary	482
2.2. Organ kompetentny do warunkowego zawieszenia wykonania kary ...	484
2.3. Okres próby i możliwe do nałożenia na sprawcę w czasie trwania tego okresu obowiązki probacyjne	484

2.4. Zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej	485
2.4.1. Obligatoryjne zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej	485
2.4.2. Fakultatywne zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszanej	486
2.5. Moment, do którego można zarządzić wykonanie kary warunkowo zawieszanej	487
2.6. Prawnokarna konsekwencja braku zarządzenia wykonania kary warunkowo zawieszanej	487
3. Warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary	487
3.1. Warunki umożliwiające sądowi warunkowe przedterminowe zwolnienie skazanego z odbycia reszty kary	487
3.2. Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary	490
3.3. Organ kompetentny do wydania orzeczenia o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z reszty kary	491
3.4. Okres próby i możliwe do nałożenia na skazanego w czasie trwania tego okresu obowiązki probacyjne	491
3.5. Odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary	492
3.6. Prawnokarna konsekwencja nieodwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary	493

Rozdział V

Środki zabezpieczające	495
1. Środki zabezpieczające o charakterze leczniczym	498
1.1. Terapia	498
1.2. Terapia uzależnień	498
1.3. Pobyt w zakładzie psychiatrycznym	498
2. Środki zabezpieczające o charakterze administracyjnym	499

Rozdział VI

Sądowy wymiar kary	501
1. Dyrektywy wymiaru kary	501
1.1. Zasady humanitaryzmu	501
1.2. Zasada wymiaru kary według sędziowskiego uznania	504
1.3. Zasada wymiaru kary w granicach przewidzianych przez ustawę	505
1.4. Zasada wymiaru kary, której dolegliwość nie może przekraczać stopnia winy	506
1.5. Zasada wymiaru kary uwzględniającej stopień społecznej szkodliwości popełnionego przestępstwa	507

1.6. Zasada wymiaru kary uwzględniającej zapobiegawcze i wychowawcze cele kary w stosunku do skazanego (dyrektywa prewencji indywidualnej)	508
1.7. Zasada wymiaru kary uwzględniającej potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa (dyrektywa prewencji ogólnej).....	509
1.8. Zasada wymiaru kary indywidualnej (zasada indywidualizacji kary).....	510
1.9. Zasada wymiaru kary bezwzględnie oznaczonej	511
1.10. Zasada wymiaru kary uwzględniającej okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie.....	511
1.11. Zasada wymiaru kary uwzględniającej pozytywne wyniki mediacji przeprowadzonej pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą przestępstwa oraz ugodę pomiędzy wskazanymi podmiotami osiągniętą w postępowaniu przed sądem lub prokuratorem	512
1.12. Zasada wymiaru kary zorientowanej na wychowanie skazanego – w wypadku skazywania na karę osób nieletnich i młodocianych	513
2. Problematyka zwyczajnego wymiaru kary i nadzwyczajnego jej wymiaru.....	514
2.1. Zwyczajny wymiar kary	514
2.2. Nadzwyczajny wymiar kary	516
2.2.1. Nadzwyczajne obostrzenie kary	517
2.2.2. Nadzwyczajne złagodzenie kary.....	525
2.2.3. Zbieg podstawy do nadzwyczajnego złagodzenia kary z podstawą do nadzwyczajnego obostrzenia kary	530
2.2.4. Kompetencja do wymierzenia kary nieizolacyjnej w razie popełnienia przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą ośmiu lat.....	531
3. Odstąpienie od wymierzenia kary	532

Rozdział VII

Przedawnienie	535
1. Uzasadnienie przedawnienia	535
2. Rodzaje przedawnienia.....	537
2.1. Przedawnienie karalności przestępstwa	537
2.2. Przedawnienie wykonania orzeczonej kary	542

Rozdział VIII

Zatarcie skazania	545
1. Zatarcie skazania z mocy prawa.....	546
A. Zatarcie skazania na karę dożywotniego pozbawienia wolności.....	546
B. Zatarcie skazania na karę pozbawienia wolności.....	546
C. Zatarcie skazania na karę ograniczenia wolności	546

D. Zatarcie skazania na karę grzywny	547
E. Zatarcie skazania w razie odstąpienia od wymierzenia kary	547
F. Niewymienione w art. 107 k.k. wypadki zatarcia skazania z mocy prawa	547
2. Zatarcie skazania w drodze sądowego zarządzenia inicjowanego wnioskiem skazanego	547
3. Zatarcie skazania na karę w razie orzeczenia środka karnego	548
4. Zatarcie skazania w sytuacji zbiegu skazań.....	548
Literatura do części czwartej	548
Skorowidz przedmiotowy	559